

УДК 79.01/09 +75

DOI 10.32461/2226-0285.1.2022.262590.

Цитування:

Чумаченко О. П. «Entertainment» в образотворчому мистецтві України ХХ–ХХІ століття як форма акумуляції соціокультурного досвіду. *Культура і сучасність : альманах*. 2022. № 1. С. 148–153.

Чумаченко Олена Петрівна,
кандидат культурології,
докторантка Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7803-9181>
chumachenko10@ukr.net

Chumachenko O. (2022). "Entertainment" in the fine arts of Ukraine of the XX–XXI centuries is as a form of accumulation of socio-cultural experience. *Kultura i suchasnist : almanakh*, 1, 148–153 [in Ukrainian].

«ENTERTAINMENT» В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ УКРАЇНИ ХХ–ХХІ СТОЛІТТЯ ЯК ФОРМА АКУМУЛЯЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ДОСВІДУ

Мета роботи – розглянути «entertainment» в образотворчому мистецтві України ХХ–ХХІ століття як форму акумуляції соціокультурного досвіду. **Методологія** дослідження полягає у використанні аналітичного методу – для визначення теоретико-методологічних засад дослідження «entertainment» в образотворчому мистецтві України ХХ–ХХІ століття, на основі робіт В. Абрамова, В. Бурачека, В. Греченко, Г. Акішиної та ін. Метод формалізації використовується для уточнення видів «entertainment» в мистецтвознавчому дискурсі. Герменевтичний метод використовується в аспекті інтерпретації ролі «entertainment» в роботах видатних українських художників ХХ–ХХІ століть. **Наукова новизна** статті полягає в тому, що вперше проаналізовано трансформацію феномену «entertainment» в творах українських художників ХХ–ХХІ століття як уособлення соціальних змін в цьому історичному періоді. **Висновки.** У статті розглянуті роботи українських художників ХХ–ХХІ століття, в яких багато уваги надається візуалізації феномену «entertainment» у його обрядово-ритуальних, агональних, мистецьких та балаганних формах. Обрядово-ритуальна формула феномена «entertainment» у роботах українських художників цього періоду включала в себе відображення особливостей переходу від атеїстичного світогляду до релігійного, враховуючи специфіку політичного і суспільного життя 1990 року в Україні. Якщо до 1990 року українські художники переважно малювали історичні сюжети пов'язані з традиціями давніх слов'ян, то після – почали відтворювати релігійні сюжети. Агональна формула феномена «entertainment» в творах Г. Акішиної, Ю. Гаврильченко, С. Нечая свідчить про віддзеркалення специфічних явищ ХХ століття, зокрема, соціалістичні змагання як засіб підвищення продуктивності праці і суспільного явища і поступовий перехід до агональної форми як засобу дозвілєвої діяльності – проведення Олімпійських ігор. Мистецька і балагана формула «entertainment», яка візуалізується у роботах українських художників ХХ–ХХІ століття, спрямована на віддзеркалення національних традицій і збереження української національної культури, завдяки якій формується духовний світогляд нашої нації.

Ключові слова: образотворче мистецтво, українські художники ХХ–ХХІ століття, «entertainment», світогляд, обряд, мистецтво, карнавал, ярмарка.

Chumachenko Olena, Ph.D., Candidate of Cultural Studies, National Academy of Culture and Arts Management
"Entertainment" in the fine arts of Ukraine of the XX–XXI centuries is as a form of accumulation of socio-cultural experience

The purpose of the article consists of to consider "entertainment" in the fine arts of Ukraine of the XX–XXI centuries as a form of accumulation of socio-cultural experience. **The research methodology** consists in the application of the analytical method –to determine the theoretical and methodological foundations of the study of "entertainment" in the fine arts of Ukraine of the XX–XXI centuries, based on the works of V. Abramov, V. Burachek, V. Grechenko, G. Akishina and others. Formalization method is used to clarify the types of "entertainment" in art history discourse. The hermeneutical method is used in the aspect of interpreting the role of "entertainment" in the works of prominent Ukrainian artists of the XX–XXI centuries. **The scientific novelty of the work** is that for the first time the essence of the transformation of the phenomenon of "entertainment" in the works of Ukrainian artists of the XX–XXI centuries as the personification of social changes in this historical period. **Conclusions.** The article examines the works of Ukrainian

artists of the XX–XXI centuries, in which much attention is paid to the visualization of the phenomenon of "entertainment" in its ritual, agonal, artistic and farce forms. The ceremonial and ritual formula of the phenomenon of "entertainment" in the works of Ukrainian artists of this period includes a reflection of the features of the transition from an atheistic worldview to a religious one, taking into account the specifics of the political and social life of 1990 in Ukraine, if before 1990 Ukrainian artists mainly painted historical plots depicting traditions ancient Slavs, after 1990 they began to reproduce religious subjects. The agonal formula of the phenomenon of "entertainment" in the works of G. Akishina, Yu. Gavrilchenko, S. Nechay, tests to the reflection of the specific phenomena of the twentieth century, such as socialist competitions, as a means of increasing labor productivity and a social phenomenon, and a gradual transition to the agonal form as a means of leisure activities – hosting the Olympic Games. The artistic and farcical formula of "entertainment", which is visualized in the works of Ukrainian artists of the XX–XXI centuries, is aimed at reproducing national traditions and preserving the Ukrainian national culture, thanks to which the spiritual worldview of our nation is formed.

Key words: fine arts, Ukrainian artists of the XX–XXI centuries, "entertainment", worldview, ritual, art, carnival, fair.

Актуальність теми дослідження. Феномен «entertainment» супроводжує людство з самого початку його існування. Починаючи з міфу, в якому «entertainment» має обрядово-ритуальний характер, і розглядаючи агональні, мистецькі, та комплексні види «entertainment», увага акцентується на тому, що визначений феномен має необмежений культуротворчий потенціал, виступає культурним кодом історичної доби, і являє собою цілісну культуротворчу систему, яка не лише зберігає традиції притаманні кожній історичній добі, а і має унікальну можливість додавати щось нового, тобто має можливість трансформації.

Найяскравішим чином цю трансформацію демонструє образотворче мистецтво, за допомогою візуалізації феномена «entertainment» в своїх роботах художники мають можливість відобразити актуальну соціокультурну проблематику кожної історичної доби.

XX–XXI століття – достатньо напружений історичний період для української культури і України взагалі. Цей період насичений революційними подіями, мрією про незалежність держави на початку XX століття, світовими війнами, епохою «розвиненого соціалізму», XXII олімпійськими іграми та іншими подіями. І, проаналізувавши картини більш ніж 20-ти українських художників, які працювали саме в цей період, була визначена цікава тенденція, що в їх роботах феномену «entertainment» надається досить значна увага. Митці, зображаючи види «entertainment», наприклад, свята, розваги, масові заходи агонального характеру, не просто фіксують існування цього феномену, а й показують реальну соціокультурну проблематику, що була на той час у суспільстві.

Тематика візуалізації феномену «entertainment» в українському образотворчому мистецтві не розглядалась, тому дана тема буде представлена виключно шляхом вибірки робіт художників, і враховуючи, що дана

проблематика «entertainment» в образотворчому мистецтві України XX–XXI століття як форма акумуляції соціокультурного досвіду справді потребує детального розгляду, тематика статті є цілком актуальною, оскільки є можливість не лише дослідити трансформацію «entertainment» в українському живописі протягом століття, а й яким чином ця трансформація віддзеркалювала зміни у суспільстві протягом цієї історичної доби.

Аналіз досліджень і публікацій. Феномен «entertainment» в українській культурі частково досліджувався М. Абісовою, Ю. Асеєвим, В. Вовкуном, К. Гайдукевич, О. Гончаровою, О. Жуковим, І. Машенко, О. Поправко, К. Станіславською [1; 2; 14]. Біографії і творчість українських художників, в роботах яких висвітлено феномен «entertainment» досліджували В. Єрмольєв, Г. Стельмашук, Г. Гірник, В. Дірова, В. Петрашик, І. Чмелик, Р. Яців [9; 15; 7; 8; 13; 17; 19]. Як практичний матеріал за основу були взяті роботи українських художників: В. Абрамова, Г. Акішиної, Л. Братченко, В. Василенко, Н. Вербук, З. Вікторжевської, М. Варення, Л. Коваленко, М. Молоштанова, І. Іконнікова, Н. Герц, В. Гладкого, Т. Данилича, М. Деревуса, О. Євтюхіна, І. Лько, О. Капусняка, О. Леус та інші [9; 3; 4; 5; 10; 6; 7; 8; 11; 15].

Обрядово-ритуальний формат феномену «entertainment», тобто зображення відповідних подій, об'єктів або суб'єктів так чи інакше пов'язаних з релігійними або язичницькими аспектами видовищ зображено в роботах:

живописця, члена Національної спілки художників України (з 1989), члена Правління Харківської обласної організації НСХУ (з 2000) Н. Вербук – «Спас», «Великдень», «Водохрещя» [5];

О. Волченко – «Різдво Христове» (1998); лауреата Міжнародного фестивалю «Золотий перетин» (1996) та премії ім. І. Огієнка (2000) М. Гуйди – «Великдень» (1990);

голови секції живопису Закарпатської організації Національної спілки художників України Т. Данилича – «Свято Покрови в селі Кострині» (1994), «На Великдень» (1995), «Великдень» (1999), «Водохрещення» (2002), «Свято Трійці в Малоберезнянському монастирі» (2010);

члена Вінницької обласної організації Національної спілки художників України з 2012 року О. Довбошука – «Свято Маланки» (2001);

члена Спілки художників України з 1967 року І. Євченко – «Пливить, вінки на Івана Купала» (1972);

члена Спілки художників України з 1992 року та Хмельницького мистецького об'єднання «Плоский рів» з 1995 року А. Ісаєва – «Жертвоприношення» (1997);

заслуженої художниці України Т. Касьян – «Богиня Лада» (2004) [12], «Ой, на Купала» (2010);

українського живописця Д. Катиніна – «Водохрещення» (2010);

члена Спілки радянських художників України з 1985 року та Спілки дизайнерів України з 2004 року Л. Коваленко – «Ідоли» (1993) [7];

українського графіка, живописця В. Козлова – «Купальська ніч» (1996), «Благовіщення» (2000);

члена НСХУ С. Крижевської – «Колядники» (1999), «На Івана Купала» (2000);

української художниці декоративного текстилю, громадської діячки, члена Спілки художників України з 1987 року О. Крип'якевич-Цегельської – «Івана Купала на Волині» (1990-ті, у співавторстві; Музей Лесі Українки у селі Колодяжному);

заслуженого художника України (2006) А. Марчука – «Великдень» (1997), «Обряд» (1997).

Розглянувши детально визначені роботи, слід зазначити, що до 1990 року в Україні релігійний аспект обрядово-ритуальних видовищ практично не використовувався як сюжет образотворчого мистецтва, лише після 1990 року активно стали надавати увагу цій тематиці, зображаючи релігійні свята у всій красі, величі та видовищності: Спас, Великдень, Водохрещення, свято Трійці, Благовіщення та інші. Безперечно, це пов'язано зі зміною світогляду з атеїстичного аспекту на релігійний. У часи радянського панування в мистецтві практично не зображалося релігійних свят, виключенням були лише сюжети з

елементами язичницьких свят, наприклад Івана Купала як звернення до історії слов'ян в минулому.

Агональний формат феномена «entertainment», пов'язаний із зображенням спортивних змагань, спортсменів, переможців соціалістичних змагань, представлений у роботах:

члена Харківської організації Спілки художників України з 1960 року, учасниці всеукраїнських виставок у Києві (1951, 1960, 1966, 1969, 1970, 1973) Г. Акішиної, яка працює в галузі станкового живопису – «Переможці соцзмагання» (1951);

українського живописця, члена НСХУ Ю. Гаврильченко – «Гімнастки» (1980);

української художниці тканин і килимів, члена Спілки радянських художників України з 1968 року З. Давиденко – «Зірки на льоду» (1979);

українського живописця, члена Спілки художників України з 1958 року О. Долотіна – «Фігурне катання» (плакат, 1968);

члена Спілки художників України з 1945 року П. Жалко-Титаренко – «Фізкультурниця» (1941, олія);

українського живописця, члена Спілки радянських художників України з 1976 року, члена Національної спілки художників України, заслуженого художника України з 2000 року С. Нечая – «Переможці соціалістичних змагань».

Визначені роботи чітко відзеркалюють актуальні події доби: від соціалістичних змагань, що були спрямовані на підвищення продуктивності праці, початком яких став стахановський рух, – до видовищних змагань у 80 роки ХХ ст., коли відбувалася Олімпіада, де увага аудиторії була прикута до гімнастів і фігуристів.

Мистецький формат феномена «entertainment» пов'язаний із візуалізацією театральних, музичних, хореографічних мотивів, а також з візуалізацією мистецьких свят зображений у роботах М. Бурачека, Ю. Вайсбурга, Л. Братченко, Н. Герц, Т. Данилича, Я. Даниліва, О. Єрофєєвої, С. Єржиковського, М. Іваницької, І. Ілько, О. Капустяка, І. Карпинець, В. Кулавіна, В. Лассана, К. Ломикіна та ін.

Проаналізувавши роботи цих художників, треба зазначити, що серед них є окрема група митців, які працювали в сфері театального мистецтва і робили все для того

щоб видовища набували особливої актуальності. Зокрема:

М. Бурачек, український живописець, оформив театральну виставу «Сорочинський ярмарок» М. Старицького за М. Гоголем (1937) [13];

В. Греченко створив ескізи до вистави «Наталка Полтавка» Івана Котляревського (1942);

Л. Братченко надавав увагу оформленню балетів у Харківській опері, зокрема балети «Лілея» К. Данькевича (1958) і «Баядерка» Мінкуса (1958) та ін [3].

Я. Данилів, головний художник музично-драматичного театру ім. Юрія Дрогобича, з 2007 року член Національної Спілки Театральних діячів України, створив декорацію до опери «Запорожець за Дунаєм» (13x15 метрів), сценографію з вистави «Лісова пісня»;

І. Карпинець створила оформлення до вистав «Котик-Воркотик» Поправського (1969) у Львівському театрі ляльок, «Наталка Полтавка» (1969, до ювілею Івана Котляревського, Коломия) [19];

В. Кулавін, український театральний художник, член Спілки художників України з 1989 року, оформив вистави «Сорочинський ярмарок» (1992) і «Майська ніч» (1997) за Миколою Гоголем, «Ясні зорі» Бориса Грінченка (1992), «Сватання на Гончарівці» Григорія Квітки-Основ'яненка (1992);

В. Лассан, член Спілки художників України з 1964 року, оформив вистави «Вій» за Миколою Гоголем Марка Кропивницького (1959), «Цирк засвічує вогні» Юрія Мілютіна (1962) [18, 255].

Безпосередньо візуалізація феномена «entertainment» віддзеркалилась у роботах українських художників:

Я. Ольшанецького – «Відкриття музею у звільненій Одесі» (1947);

Ю. Вайсбурга – «Святкування Шевченківського ювілею у Кракові в 1914 році» (1964, у співавторстві); С

С. Єржиковського – «Преміювання колгоспників» (1933);

А. Іконнікова – «В. Калиновська. Партія Кармен» (1995), «Російський балет очима японців» (1996) [11];

О. Капустяка – «Танок дівчат» (2009); серія «Архаїчний танок» (2009) [15].

Найскравіше в роботах українських художників ХХ століття відображено балаганий вид «entertainment», ярмарки, народні свята, свято врожаю, карнавали завжди несли в собі елементи народної традиції, виконуючи етнозахисну функцію.

Чітко прослідковується тенденція віддзеркалення традиційного балаганого формату «entertainment», тобто карнавалів, ярмарків, народних свят як елементів збереження української національної культури, мистецько-розважального комплексу, етнокультурних явищ, завдяки якому формувався духовний світогляд нашої нації у роботах:

Абрамова В. П., члена Національної спілки художників України з 1993 року, який створив «Карнавал» (1993), «Лицедійство» (1995), «Люзіон» (1998) [9];

Варенні М. Р., члена Спілки художників України з 1958 року, пензлю якого належать роботи «Гуцульський ярмарок» (1957), «Святкова гуцульщина» (1990), «Свято в горах» (1991) [6;18];

Василенко В. В. українського живописця і графіка, члена Спілки радянських художників України – «Свято у Карпатах» (1965) [4];

Вікторжевської З. В., члена Спілки художників України від 1938 року. – «Комсомольський карнавал» (1935) [10];

Бутковського М. А., заслуженого художника України з 2018 року – «Блазні» (1995); «Свято» (2003);

Бринюка І. С., члена Національної спілки художників України з 1990 року – «Народні свята» (серія, 1990);

Ботько І. І., українського живописця – «Ярмарок у Каховці» (1957);

Гладкого І. І., українського графіка і живописця – «Цирк» (1999);

Гули Є. П., члена Національної Спілки художників України (2000), професора Київського національного Університету технологій та дизайну – «Маски» (1997), «Вакханалія» (2003);

Данилича Т. Ф., українського живописця, члена Спілки художників України з 1989 року – «Ярмарок» (1989), «Ужгородський ярмарок» (2013);

Дерегуса М. В., українського графіка і живописця – «Колгоспне свято» (1935);

Євтюхіної О. О., української скульпторки та майстрині художнього скла – «Клоун (Присвята режисеру театру пантоміми А. Гутніну)» (2000);

Єрофєєвої О. Ю., заслуженої художниці України – «Сорочинський ярмарок» (1995) [16], «Сорочинські музики» (1996);

Задорожної Л. І., української художниці – «Клоун» (2009);

Лавріненко І. Й., українського художника декоративно-прикладного мистецтва – «Скоморохи» (1985);

Лісничої О. А., української художниці – «Карнавал» (1992);

Луньова С. О., українського графіка, члена Харківської організації Спільки художників України з 1958 року – «Цирк» (1973–1977);

Молоштанова М. І. – співзасновника Державного художнього фонду УРСР (1940) – триптих «Свято врожаю» (1967) [8].

Висновки. Таким чином, розглянувши роботи українських художників ХХ–ХХІ століття, слід зазначити, що вони надавали значну увагу зображенню феномену «entertainment» у його обрядово-ритуальних, агональних, мистецьких та балаганих формах. Обрядово-ритуальна формула феномена «entertainment» у роботах українських художників цього періоду включала в себе відображення особливостей переходу від атеїстичного світогляду до релігійного, враховуючи специфіку політичного і суспільного життя 1990 року в Україні, якщо до 1990 року українські художники переважно малювали історичні сюжети, пов'язані з традиціями давніх слов'ян, то після 1990 року почали відтворювати релігійні сюжети. Агональна формула феномена «entertainment» в творах Г. Акішиної, Ю. Гаврильченко, С. Нечая свідчить про віддзеркалення специфічних явищ ХХ століття, таких як соціалістичні змагання як засіб підвищення продуктивності праці й суспільного явища і поступовий перехід до агональної форми як засобу дозвілленої діяльності – проведення Олімпійських ігор. Мистецька і балагана формула «entertainment», що візуалізується у роботах українських художників ХХ–ХХІ століття, спрямована на віддзеркалення національних традицій і збереження української національної культури, завдяки якій формується духовний світогляд нашої нації.

Література

1. Абисова М. А. Видовище як форма масової комунікації в умовах комунікаційного плюралізму. *Вісник Національного авіаційного університету*. Серія: Філософія. Культурологія: зб. наук. праць. Київ: НАУ, 2011. № 2 (14). С. 109–112.

2. Асєєв Ю. С. Нариси з історії українського мистецтва. Київ: Мистецтво, 1980. 240 с.

3. Братченко Леонід Сергійович. Художники Харківщини. URL: <http://kharkov.vbelous.net/ukrain/artists/bratchen.htm> (дата звернення 8.01.2022)

4. Василенко Володимир Вікторович. Українські радянські художники. Довідник. Київ: Мистецтво, 1972. 564 с.

5. Вербук Н. С. Посвята часові. Живопис, графіка: альбом. Харків: Аніматіка, 2009. 90 с.

6. Виставка творів живопису і графіки М. Р. Варення 1917–1977. Каталог. Івано-Франківськ: Облполіграфвидав, 1979. 11 с.

7. Гірник Г. Е. Коваленко Леонід Вікторович. Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [онлайн] / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=8294 (дата перегляду: 10.02.2022)

8. Дірова В. М. Молоштанов Микола Іванович. Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [онлайн] / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2019. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=69772 (дата перегляду: 10.02.2022)

9. Єрмольєв В. Філософський сюрреалізм Віктора Абрамова. Вінницький край. 2010. № 3. С. 77–79.

10. Зінаїда Вікторжевська: живопис: Каталог / Ред. журн. «Образотворче мистецтво» Нац. спілки художн. Київ: Львів: Афіша, 2002. 20 с.

11. Іконніков А. В. Галерея робіт. *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/galleries.php?id=1812> (дата звернення 7.02.2022)

12. Касьян Т. К. Вплив мистецтва на людину. Краса, як взаємозв'язок гармонійних категорій міри й числа. *Вісник Черкаського університету: зб. наук. ст. Серія: Педагогічні науки*. Черкаси, 2009. Вип. 142. С. 47–51.

13. Петрашик В. І. Синкретична спадщина Миколи Бурачека та її внесок в український плєнеризм. *Художня культура. Актуальні проблеми*. № 5. Київ, 2008. С. 425–440.

14. Станіславська К. І. Мистецько-видовищні форми сучасної культури. Київ: НАКККіМ, 2016. 352 с.

15. Стельмашук Г. Г. Капустяк Олег Володимирович. Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [онлайн] / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2012. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=9518 (дата звернення 10.02.2022)

16. Художники Харківщини: Альбом-каталог / голов. ред. В. Ковтун. Харків: Майдан, 2003. 179 с.

17. Чмелик І. Б. Художнє життя та мистецький процес Івано-Франківщини кінця ХІХ – ХХ століття : дис... канд. мистецтв.: спец. 17.00.05 / Чмелик Ірина Василівна. Івано-Франківськ: ПНУ ім. Василя Стефаника, 2006. 182 с.

18. Українські радянські художники. Довідник. Київ: Мистецтво, 1972. 564 с.

19. Яців Р. М. Карпинець Ірина-Ізяслава Іванівна. Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [онлайн] / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2012. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=10067 (дата звернення 10.02.2022)

References

1. Abisova, M. A. (2011). Spectacle as a form of mass communication in terms of communication pluralism. *Bulletin of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology: Coll. Science. work.* Kyiv: NAU, 2 (14) [in Ukrainian].

2. Aseev, Y. S. (1980). Essays on the history of Ukrainian art. Kyiv: Art [in Ukrainian].

3. Bratchenko Leonid Sergeevich. Artists of Kharkiv region. Available at: <http://kharkov.vbelous.net/ukrain/artists/bratchen.htm> (accessed 08.01.2022) [in Ukrainian].

4. Vasylenko Volodymyr Viktorovych. (1972). Ukrainian Soviet artists. Directory. Kyiv: Art [in Ukrainian].

5. Verbuk, N. S. (2009). Dedication to time. Painting, graphics: album. Kharkiv: Animatika [in Ukrainian].

6. Exhibition of paintings and graphics M. R. Varenny 1917–1977. (1979). Ivano-Frankivsk: Oblpoligrafvydav [in Ukrainian].

7. Girnuk, G. E. (2013). Kovalenko Leonid Viktorovych. Encyclopedia of Modern Ukraine: electronic version [online], ch. editors: I. M. Dziuba, A. I. Zhukovsky, M. G. Zheleznyak; NAS of Ukraine, NTSh. Kyiv: Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. Available at: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=8294 (accessed 10.02.2022) [in Ukrainian].

8. Dirova, V. M. (2019). Moloshtanov Mykola Ivanovych. Encyclopedia of Modern Ukraine: electronic version [online], ch. editors: I. M. Dziuba, A. I. Zhukovsky, M. G. Zheleznyak; NAS of Ukraine, NTSh. Kyiv: Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. Available at: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=69772 (accessed 10.02.2022) [in Ukrainian].

9. Ermoliev, V. (2010). Philosophical surrealism of Victor Abramov. Vinnytsia region, 3 [in Ukrainian].

10. Zinaida Viktorzhevskaya. (2002). Painting: Catalog. Ed. magazine "Fine Arts" Nat. art union Kyiv: Lviv: Afisha [in Ukrainian].

11. Ikonnikov, A. V. Gallery of works. Encyclopedia of modern Ukraine. Available at: <https://esu.com.ua/galleries.php?id=1812> (accessed 7.02.2022) [in Ukrainian].

12. Kasyan T. K. (2009). The influence of art on man. Beauty as a relationship of harmonious categories of measure and number. *Bulletin of Cherkasy University: [collection. Science. Art.]. Pedagogical Sciences Series.* Cherkasy, 142 [in Ukrainian].

13. Petrashyk, V. I. (2008). Syncretic heritage of Mykola Burachek and its contribution to Ukrainian plein air. *Art culture. Actual problems*, 5. Kyiv [in Ukrainian].

14. Stanislavskaya, K. I. (2016). Artistic and entertainment forms of modern culture. Kyiv: NAKKKiM [in Ukrainian].

15. Stelmashchuk, G. G. (2012). Kapustyak Oleg Vladimirovich. Encyclopedia of Modern Ukraine: electronic version [online], ch. editors: I. M. Dziuba, A. I. Zhukovsky, M. G. Zheleznyak; NAS of Ukraine, NTSh. Kyiv: Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. Available at: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=9518 (accessed 10.02.2022) [in Ukrainian].

16. Artists of Kharkiv region: Album-catalog. (2003). Ed. V. Kovtun. Kharkiv: Maidan [in Ukrainian].

17. Chmelyk, I. B. (2006). Art life and artistic process of Ivano-Frankivsk region of the late XIX – XX centuries: dissertation. Doctor's thesis. Ivano-Frankivsk: PNU named after Vasily Stefanik [in Ukrainian]

18. Ukrainian Soviet artists. (1972). Directory. Kyiv: Art [in Ukrainian].

19. Yatsiv, R. M. (2012). Karpynets Iryna-Iziaslava Ivanivna. Encyclopedia of Modern Ukraine: electronic version [online], ch. editors: I. M. Dziuba, A. I. Zhukovsky, M. G. Zheleznyak; NAS of Ukraine, NTSh. Kyiv: Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. Available at: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=10067 (accessed 10.02.2022) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.02.2022

Отримано після доопрацювання 10.03.2022

Прийнято до друку 23.03.2022